

КНР ЯК ЦЕНТР ГЛОБАЛЬНОГО СПОЖИВАННЯ

Кудирко Л.П., кандидат економічних наук, доцент
Київський національний торговельно-економічний університет
Севрук І.М., кандидат економічних наук
Київський національний торговельно-економічний університет

Анотація. Ідентифіковано посилення ролі КНР як глобального центра світового виробництва та споживання в контексті впливу на загальносвітовий, регіональний та національний розвиток. Розкрито новітні пріоритети в системі міжнародного бізнесу на основі результатів емпіричних досліджень компанії «Pricewaterhousecoopers», інвестиційного фонду Goldman Sachs та структуровано глобальні трансформації виробництва та споживання за критеріальними ознаками простору та учасників. Виявлено зв'язок між динамізмом виробництва та споживання нових глобальних лідерів та інтенсифікацією внутрішньогалузевої торгівлі між ними, посиленням конкуренції між глобальними виробниками продукції масового попиту. Виявлено ризики переходу КНР на нову модель економічного розвитку, які класифіковано за ознаками терміну дії як статичні (короткострокові) та динамічні (довгострокові), за результатом впливу - як позитивні та дестимулюючі. Окреслено вірогідні ризики переорієнтації моделі розвитку КНР з інвестиційних важелів на пріоритет внутрішнього споживання як: стає зниження індексів міжнародних ринків біржових товарів, дестабілізація азійського фінансового сектора та монетарної стабільності в країнах-активних учасниках глобальної торгівлі. Обґрунтовано перелік пріоритетних завдань для збереження ролі КНР як драйвера економічного зростання та лідера глобального споживання: уникнення «пастки» середнього рівня доходу» задля збереження високої динаміки розвитку; удосконалення інституційного тла китайської економіки задля зниження трансакційних витрат та стимулювання інноваційної та інвестиційної ефективності; пом'якшення ефектів старіння населення з метою зниження тиску на витратну частину бюджету; боротьба зі зростанням нерівності задля уникнення соціальних загострень та стимулювання розвитку внутрішнього ринку.

Ключові слова: споживання, глобальний центр споживання, глобальний лідер, БРІКС, внутрішньогалузева торгівля.

Аннотация. Идентифицировано усиление роли КНР как глобального центра мирового производства и потребления в контексте влияния на общемировое, региональное и национальное развитие. Раскрыты современные приоритеты в системе международного бизнеса на основе результатов эмпирических исследований компании «Pricewaterhousecoopers», инвестиционного фонда Goldman Sachs и структурированы глобальные трансформации производства и потребления за критериальными признаками пространства и участников. Выявлена связь между динамизмом производства и потребления новых лидеров и интенсификацией внутриотраслевой торговли между ними, усилением конкуренции между глобальными производителями продукции массового спроса. Выявлены риски перехода КНР на новую модель экономического развития, которые классифицированы по признакам срока действия как статические (краткосрочные) и динамические (долгосрочные), по результатам воздействия – положительные и дестимулирующую. Определены возможные риски переориентации модели развития КНР с инвестиционных рычагов на приоритет внутреннего потребления как: устойчивое снижение индексов международных рынков биржевых товаров, дестабилизация азиатского финансового сектора и монетарной стабильности в странах – активных участниках глобальной торговли. Обоснованы перечень приоритетных задач для сохранения роли КНР как драйвера экономического роста и лидера глобального потребления: избегание «ловушки» среднего уровня дохода» для сохранения высокой динамики развития; совершенствование институциональной среды китайской экономики для снижения трансакционных издержек, стимулирования инновационной и инвестиционной эффективности; смягчение эффектов старения населения с целью снижения давления на расходную часть бюджета; борьба с ростом неравенства во избежание социальных обострений и стимулирования развития внутреннего рынка.

Ключевые слова: потребление, глобальный центр потребления, глобальный лидер, БРИКС, внутриотраслевая торговля.

Abstract. The article identifies the strengthening role of China as a global center of world production and consumption in the context of its impact on global, regional and national development. The new priorities in the international business based on the results of empirical research «Pricewaterhousecoopers», an investment fund Goldman Sachs are revealed and the global transformation of production and consumption are structured by such criterion features as area and participants. The connection between the dynamism of production and consumption of new global leaders and intensification of intra-industry trade between them, increasing competition between global manufacturers of products of mass demand is discovered. The risks of the China's transition to a new model of economic development that are classified by the term as static (short-term) and dynamic (long-term) and by the results of the impact as positive and disincentive are revealed. The possible risks of reorientation of China's development model from investment leverage priority to domestic consumption are outlined as the sustainable decline of the international commodity exchange markets indices, destabilization of the Asian financial sector and monetary stability in the countries which actively participate in global trade. The list of priorities for the maintenance of the role of China as a driver of economic growth and global consumption leader are grounded as the following: to avoid "traps" of middle income" to maintain a rapid pace of development; to improve the institutional background of the Chinese economy in order to reduce transaction costs and promote innovation and investment efficiency; to mitigate the effects of an aging population in order to reduce pressure on the expenditure side of the budget; to struggle with rising social inequality in order to avoid relapse and stimulate development of the internal market.

Keywords: consumption, global center of consumption, the global leader, BRICS, intra-industry trade.

Постановка проблеми Переформатування глобального економічного простору на межі тисячоліть, яке посилюється в умовах світової фінансово-економічної кризи, призвело до нарощування економічного потенціалу, а відтак, і ваги в світовому споживанні т.з нових глобальних лідерів, зокрема, країн BRICS (Китай, Індія, Бразилія, Росія, ПАР), нової великої сімки Е7 (Китай, Індія, Бразилія, Росія, Мексика, Індонезія і Туреччина). З огляду на це все більшого масштабу набуває переорієнтація потоків міжнародної торгівлі та виробництва, на користь зазначених вище нових осередків глобального споживання, і в першу чергу це стосується КНР як найбільшого учасника кожної із заявлених груп.

Аналіз останніх досліджень. Серед новітніх досліджень, які розкривають особливості розвитку Китаю як драйверу глобальних трансформацій варто віднести роботи Чанга Юн Пі (оцінка передумов збереження статусу лідера економічного зростання в Азії та світі), Девіда Долара (переорієнтація економіки КНР з моделі, що ґрунтується на інвестиціях на модель, в основі якої пріоритет споживання, та потенційні наслідки такого переходу), Шікха Джха і Цзюй чжун Чжуана (роль інститутів у ефективному управлінні в Азії у вимірі макроекономічних ефектів), Джеймса Уолша (перспективи фінансової системи КНР в контексті впливу на глобальне виробництво та споживання в Азії), Зети Ахтар Азіза (проблеми трансмісії економічних та фінансових ризиків із США та Європи на КНР та Азію у цілому) тощо.

Мета і методика дослідження Метою дослідження є ідентифікація ролі КНР як глобального центра світового виробництва та споживання, визначення впливу їх переформатування на загальносвітовий та національний розвиток. Визначення сутнісних ознак трансформації глобального економічного простору здійснено шляхом застосування методів аналізу та синтезу, порівняння та узагальнення, що дозволило чітко ідентифікувати переміщення центру світового виробництва та збуту в Азію. Використання системно-структурного аналізу новітніх пріоритетів в системі міжнародного бізнесу та результатів емпіричних досліджень компанії «Pricewaterhousecoopers», інвестиційного фонду Goldman Sachs дозволило структурувати глобальні трансформації за критеріальними ознаками простору та учасників. Апелювання до методів індукції та дедукції дало можливість визначити ризики переходу КНР на нову модель економічного розвитку на регіональний та всепланетарний розвиток.

Результати досліджень Визнання того факту, що міжнародний економічний простір є чітко структурований, не позбавляє нас підстав стверджувати, що він є достатньо пластичним і в ньому простежуються можливості до його переформатування. Зміцнення економічної спроможності та посилення ролі швидко прогресуючої мережі країн глобальної периферії трансформує підвалини господарського і політичного світоустрою. Виникають і перебирають на себе зростаючу ділову активність нові ринки так званого планетарного Півдня. На рівні експертного середовища наразі

практично відсутні заперечення того, що перебудова світової торгівлі та економіки значною мірою зумовлена накопиченням функцій глобального господарського центру Південно-Східною Азією. Зростає визнання переваг азійської моделі економічного розвитку. Все частіше можна спостерігати, що азійські держави в якості стратегічних пріоритетів називають не лише торговельну сферу. Ці країни все активніше виходять на світові ринки у якості інвесторів та кредиторів. Формується нова геопросторова структура світової торгівлі за віссю «Південь-Південь». Суверенні фонди з Азії та країн-експортерів енергоносіїв надають кредити багатьом державам планети і міжнародним фінансовим інститутам. Відбувається дійсно «епохальна» зміна ролі кредитора та боржника у відносинах між США та Азією, а також близькосхідними країнами-нафтоекспортерами.

В ХХІ ст. фактично втрачена безумовна монополія країн Центру на виробництво та міжнародну торгівлю продукцією переробної промисловості. Зміцнення міжнародних позицій світової периферії з виокремленням провідних регіональних лідерів та за сприянням південноазійського господарського ядра окреслює невідворотну перспективу зміни світового порядку. Як відзначає в цьому зв'язку співробітник Каліфорнійського університету Я. Недервін Пітерс, однополярного світу вже немає, як і привілейованого клубу великих держав, що після кризи 2008 року був розширений до «Великої двадцятки». Нинішня геополітична ситуація є транзитною. Матиме місце багатополярність, передбачаючи, що країни, котрі уособлюють більшість населення планети, почнуть самі правити світом»[1].

Додаткові підстави для такого ствердження дає новий стратегічний курс однієї із найбільших економік світу – КНР щодо переходу на нову модель економічного розвитку, яка ґрунтується на споживанні [2]. В цьому контексті не лише для самого Китаю, але й всього світу важливим є недопущення, з одного боку, занадто сильного спаду економічної активності і при цьому, з іншого боку, нівелювання факторів фінансової уразливості китайської економіки в процесі переходу до більш ринкової системи. Адже цей перелік стратегічних загальнонаціональних завдань на рівні окремої економіки на практиці набуває все ж таки всепланетарного значення на тлі нещодавнього зниження цін на біржові товари, обвалу індексів фондових ринків та кредитування гарантійних депозитів в Китаї, падіння цін на фондові інструменти країн з ринком, що формується, що призвело до безпрецедентного тиску на обмінні курси.

Вплив економічного динамізму КНР та інших азійських країн на глобальний розвиток давно є об'єктом об'єктом моніторингу. Про це засвідчують результати досліджень глобальної мережі фірм PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL) «Світ в 2050 році». За їх висновками, світова фінансова криза сприяла новій розстановці сил у світовій економіці, при цьому економічне зростання переміщується в країни, що розвиваються [3]. Як показують розрахунки експертів PwC, країни, що розвиваються з так званої нової великої сімки Е7 (Китай, Індія, Бразилія, Росія, Мексика, Індонезія і Туреччина) ще до 2020 року можуть обігнати розвинені країни великої сімки G7 (США, Японія, Німеччина, Великобританія, Франція, Італія та Канада). Загальний тренд, вважають в PwC є таким: світовий порядок буде змінюватися повільніше, але так само неухильно – країни Е7 обженуть G7 приблизно в 2032 році. Китай має всі шанси обігнати США і стати світовим лідером за розміром економіки в 2020 році. Незважаючи на те, що точні дати такого перерозподілу сил залежатимуть від багатьох чинників, і багато з країн, що нині швидко розвиваються, можливо, так і не реалізують свій потенціал зростання, в цілому, така модель розвитку є цілком обґрунтованою за умови відсутності політичних чи екологічних потрясінь, які постійно зрушують світ з поточною траєкторії економічного розвитку. Той факт, що до 2050 року Китай і Індія – країни з найвищою чисельністю населення – знову займуть лідируючі позиції, є поверненням до історичної норми, що існувала до Промислової революції кінця 18 і 19 століть, яка призвела до переміщення економічної потужності з Азії в Західну Європу і США. Наразі ми є свідками, як історія розвертає виробничий та споживчий тренд в зворотному напрямку – від країн Золотого мільярду до країн Третього світу.

Як свідчать дослідження аналітиків іншого дослідницького центру – інвестиційного фонду Goldman Sachs, до 2030 року кількість людей, які отримують в рік більше 6000 дол. США, подвоїться, левову частку приросту дадуть країни, що розвиваються. При цьому, кількість людей, які можуть зарахувати себе до середнього класу, зросте у світі на 2,7 млрд чоловік. 98% цього приросту дадуть країни, що розвиваються, в тому числі країни БРІК [4]. Зростання споживання за дев'ять років зросте на 10 трлн дол. США, до 2020 року цей показник в країнах з економіками, що розвиваються досягне 13 трлн дол. США і складе 43% від сукупного світового рівня. Настільки бурхливе зростання може призвести до того, що в світовій економіці з'явиться ще одна «країна» споживачів, економіка якої

буде порівнянн з США. Значущу частку у зростанні світового споживання займуть країни БРІК: їх частка зросте з 23% в минулому десятилітті до 62% в 2020 році Аналітики Goldman Sachs підрахували, що споживання буде зростати на 10% щороку.

Більше того, динамізм виробництва та споживання нових лідерів приведе до інтенсифікації внутрішньогалузевої торгівлі між ними, а відтак, це призведе до нового посилення конкуренції між глобальними виробниками продукції масового попиту з його подальшим стрімким структуруванням. Загалом до 2030 року торгівля між країнами БРІК буде збільшуватися на 12% на рік і, у підсумку, сягне 1 трлн дол. США Найбільшими темпами, які дорівнюють 14% на рік, буде зростати двостороння торгівля між Китаєм та Індією, і до 2030 року вона сягне 450 млрд дол. Це на 50% більше, ніж поточний обсяг двосторонньої торгівлі між США й Китаєм. Наступними по величині стануть двосторонні торговельні потоки Китай-Бразилія й Китай-Росія; за прогнозами, до 2030 року вони сягнуть 200 млрд дол США. У нас є значні підстави погодитись з такими прогнозами, за винятком того, що з країн БРІК Китай поки що має найбільші підстави для збереження відносно інших країн темпів економічного зростання і збереже і в наступні роки статус "локомотива" світової економіки.

Важливим аспектом розуміння перспектив трансформації глобального споживання у напрямку Азії та Китаю є той факт, що лівова частка цього регіонального сегменту глобального товарообміну становлять не тільки інвестиційні товари й напівфабрикати, але й предмети особистого споживання. Новітні стійкі тенденції до динамічного нарощування доходів за останні десятиріччя, в тому числі в умовах світової рецесії, в країнах-потенційних глобальних лідерах призведуть до імплементації стандартів споживання економічно розвинених країн, а відтак, збільшують масштаби середовища застосування маркетингових технологій сучасного міжнародного бізнесу.

Висновки та пропозиції Дослідження окремих аспектів зміни ролі КНР в глобальному виробництві, товарообміні та споживанні дозволяє сформулювати низку узагальнень:

- статичні (короткострокові) і динамічні (довгострокові) ефекти впливу трансформації глобальних центрів світового виробництва та споживання на світову економіку, економіку регіону та економіку КНР, можуть бути як позитивними, так і дестимулюючими;
- переорієнтація моделі розвитку КНР з інвестиційних важелів на пріоритет внутрішнього споживання здатна здійснити суттєвий вплив не лише на внутрішньонаціональні процеси, але й «розхитати» міжнародні ринки біржових товарів, азійський фінансовий сектор, монетарну стабільність в країнах-активних учасниках глобальної торгівлі ;
- проблемами, які потребують наразі свого вирішення навіть на тлі очевидного посилення ролі КНР в світовому споживанні є: уникнення «пастки» середнього рівня доходу» задля збереження високої динаміки розвитку, удосконалення інституційного тла ринкової економіки задля зниження трансакційних витрат та стимулювання інноваційної та інвестиційної ефективності; пом'якшення ефектів старіння населення з метою зниження тиску на витратну частину бюджету; утримання зростання нерівності задля уникнення соціальних загострень та стимулювання розвитку внутрішнього ринку.

Список використаних джерел

1. Недервин Питерс Я. Глобальное изменение баланса сил: кризис и поворот к Востоку и Югу/ Питерс Я. Недервин. // Россия и современный мир. —2012. —№ 2—С.34-40.
2. Global Financial Stability Report / A Report by the Monetary and Capital Markets Department on Market Developments and Issues [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/GFSR/index.htm>
3. Перестановка сил в глобальной экономике: финансовый кризис усилил быстроразвивающиеся страны [Электронный ресурс] — Режим доступа: [http://www.pwc.ru/ru/press-releases/2011/World-in-2050.jhtml]
4. До 2020 р. споживання в країнах, що розвиваються складе 43% від світового рівня, - Goldman Sachs[Електронний ресурс]—Режим доступу:<http://www.rbc.ua/ukr/finance/show/k-2020-g-potreblenie-v-razvivayushchihsya-stranah-sostavit-43—25112011095700>

References

1. Nedervin Piters, Y. (2012), Global change in the balance of power: the crisis and turn to the East and the South. [Globalnoe izmenenie balansu sil: krizis i povorot k Vostoku i Yugu], Rossiya i sovremennyyi mir, No. 2, pp. 34-40.
2. "Global Financial Stability Report". A Report by the Monetary and Capital Markets Department on Market Developments and Issues, available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/GFSR/index.htm>
3. "The alignment of forces in the global economy: financial crisis increased rapidly developing country" [*"Perestанovka sil v globalnoy ekonomike: finansovyi krizis usilil bystrorazvivayushchiesya strany"*], available at: <http://www.pwc.ru/ru/press-releases/2011/World-in-2050.jhtml>.
4. "By year of 2020 the consumption in developing countries is 43% of the world level" [*"Do 2020 roku spozhivannia v krainakh, scho rozvyvaiutsia sklade 43% vid svitovoho rivnia"*] - available at: <http://www.rbc.ua/ukr/finance/show/k-2020-g-potreblenie-v-razvivayushchihsya-stranah-sostavit-43—25112011095700>.